

Introduksjonsforelesning

4. studieår, vår 2012

Professor Anne Robberstad
anne.robberstad@jus.uio.no

Hvem har ansvar for hva på 4. studieår?

Studieårsansvarlig lærer:

Inge Lorange Backer (i.l.backer@jus.uio.no)

Ansvarlige faglærere:

Metode - Jan E. Helgesen (j.e.helgesen@nchr.uio.no)

Etikk – Marit Halvorsen (marit.halvorsen@jus.uio.no)

Retts sosiologi - Kristian Andenæs (kristian.andenas@jus.uio.no)

Rettsøkonomi – Endre Stavang (endre.stavang@jus.uio.no)

Valgemner – Ulf Stridbeck (ulf.stridbeck@jus.uio.no)

Sivilprosess - Anne Robberstad (anne.robberstad@jus.uio.no)

Strafferett – Ulf Stridbeck (ulf.stridbeck@jus.uio.no)

Straffeprosess – Jo Stigen (j.m.stigen@jus.uio.no)

Hvilke fag undervises det i?

7. semester

Metode (7 studiepoeng)

Etikk (3 studiepoeng)

NB: krav om godkjent kurs i yrkesetikk 2 x 4 timer
før eksamen kan avlegges

Rettssosiologi **eller** rettsøkonomi (10 sp, semiobl./perspektivfag)

Rettsfilosofi kommer ikke før H 2013

Valgemner (10 studiepoeng)

8. semester

Strafferett (10 studiepoeng)

Straffeprosess (10 studiepoeng)

Sivilprosess (10 studiepoeng)

Overgangsordningen

<http://www.uio.no/studier/program/jus/overgang-2011/>, skrevet våren 2011:

”Er du i 1. semester i en avdeling nå og planlegger å avlegge en avdelingseksamen i høstsemesteret 2011, skal du gå over til ny studieordning fra og med vårsemesteret 2012.”

”Avdelingseksamen i gammel ordning tilbys siste gang Høst 2012.” (altså to ganger til)

Felles eksamen i Metode og etikk

PMRs vedtak 1. november 2011 om

Eksamensform JUS4111 Metode og etikk våren 2012:

Vedtak:

Eksamensform for emnet JUS4111 våren 2012 blir ordinær skriftlig skoleeksamen på 4 timer.

Metode

Metode (7 sp) er nøkkelen til å forstå juridisk tenkemåte. Faget redegjør for hvordan man går frem for å ta standpunkt til juridiske spørsmål.

- Sml faget Innføring i 1. studieår (6 sp).

Hovedlitteratur

Eckhoff, Torstein: Rettskildelære 5. utg., ved Jan E. Helgesen, 2001

Tillegglitteratur

Arnesen, Finn og Are Stenvik: Internasjonalisering og juridisk metode, 2009.

Metode - læringskrav

Det kreves god forståelse av:

Begrepene ”rettskilde”, ”rettskildefaktor”, ”argument”

Hvordan man finner og anvender rettskildene/rettskildefaktorene/argumentene. Dette omfatter prinsippene eller normene om deres gyldighet (”relevans”), om slutning fra dem (slutningsprosessen) og særlig om deres vekt (harmonisering).

Likheter og forskjeller mellom metodespørsmål i norsk intern rett og i folkeretten

Sammenhengen mellom de rettslige prinsipper for juridisk argumentasjon og de etiske/yrkesetiske prinsipper for juridisk argumentasjon (**nytt**)

Det kreves kjennskap til bl a:

- Hovedtrekkene ved de prosesser hvorigjennom de viktigste typer av rettsregler skapes i vårt rettssystem.

Etikk - læringskrav

- **Målet for studiet i yrkesetikk er at du:**
- blir bevisst hvilke etiske krav som gjelder for hvordan man i forskjellige juridiske profesjoner kan anvende rettskildene og argumentere for rettslige løsninger.
- får godt kjennskap til hvilke etiske regler og retningslinjer som gjelder for de sentrale juristprofesjoner.
- reflekterer over hva som er de etiske utfordringer for jurister i forskjellige roller og hvorfor det både er etisk riktig og i det lange løp faglig klokt å følge de yrkesetiske normer.
- erverver en bevissthet om og forståelse for hvilke faktiske og mentale prosesser som kan påvirke jurister til å fravike de etiske krav.

Etikk - litteratur:

Hovedlitteratur

- **Graver, Hans Petter:** hva er rett (2011) s. 58-69 og s. 98-140.
- **Luban, David:** Integrity: Its causes and cures. Fordham law review, Volum 72, s. 279-310.
- **Fanebust m fl: Juss og etikk** (2005) s. 15-86, s. 109-128 og s. 150-170. Påtalemyndighets-, dommer- og forsvareretikk.
- **Etiske retningslinjer for statstjenesten - med kommentarer**, FAD 2005.

Rettssosiologi

Rettssosiologi er et samfunnsvitenskapelig fag. Det er rettssosiologiens oppgave å beskrive og analysere rettsnormenes og de rettslige institusjonenes plass og virkninger i det sosiale liv.

Det kreves god forståelse av følgende tema:

- Generelle problemstillinger i rettssosiologien: Forholdet mellom rett og samfunn, rettens tilsiktete og ikke tilsiktete virkninger, samfunnsforholdenes innvirkning på retten og vekselvirkningen mellom rett og samfunn
- De rettssosiologiske debattene om rettslig styring og rettens enhet
- Makt, rett og rettsliggjøring, det flerkulturelle samfunn, internasjonalisering

Tidl. hovedlitteratur: Thomas Mathiesen (2005): Retten i samfunnet. En innføring i rettssosiologi.

Samt en rekke artikler trykt i kompendiet Unipub kompendier 2007.

Rettssosiologi, litteratur

- **Hovedlitteratur**
- **Mathiesen, Thomas (2011):** Retten i samfunnet. En innføring i rettssosiologi.
- Unipub kompendier 2007. Artikler inntatt i kompendiet: **bare et lite utvalg nevnes her:**
- **Andenæs, Kristian:** "Om maktens rettsliggjøring og rettsliggjøringens maktpotensiale".
- **Aubert, Vilhelm:** Rettens sosiale funksjon.
- **Bahus, Marianne K.:** "Kvinne i advokatyret – proletarer i advokatfullmektigham".
- **Engelstad, Fredrik; Selle, Per og Østerud, Øyvind:** "Kap. 7: Rettsliggjøring som maktforskyvning".
- **Papendorf, Knut:** "Forretningsadvokater i globaliseringens tid – en sammenlikning av situasjonen i Norge og Tyskland."

Rettsøkonomi

Faget består av å utnytte samfunnsøkonomisk teori til å analysere virkninger av eksisterende og alternative rettsregler, særlig i forbindelse med vurdering av reelle hensyn.

Det kreves god forståelse av følgende emner:

- Enkel markeds- og velferdsteori
- Transaksjonskostnadenes betydning for valg av rettsregler
- Anvendelse av enkel markeds- og velferdsteori ved vurdering av reelle hensyn i rettspolitik og rettsanvendelse, særlig i tilknytning til skatterett, strafferett og miljørett.

Hovedlitteratur

- Eide, Erling og Endre Stavang: Rettsøkonomi. 2008 eller senere opplag.

Tilleggs litteratur

- Eide, Erling: Rettsøkonomiens lysende fortid og utfordrende fremtid - Refleksjoner omkring en encyclopedi.

Valgemner

Våren 2012 tilbys stort sett de samme valgfagene som til 5. avdeling i gammel ordning, på sikt blir det store endringer.

Nå er det 60-70 emner i denne kategorien, se nettsidene. Alle har 10 sp hver.

Prosess og strafferett

- JUS4211 - Prosess og strafferett – bare små endringer fra våren 2011 (mer EMD).
- En kan velge hovedlitteratur, det viktige er at en leser minst én fremstilling i hvert av de tre fagene. Eller helst flere!

Straffeprosess og sivilprosess litteratur

Straffeprosess:

- *Joh. Andenæs v/ Tor-Geir Myhrer*. Norsk straffeprosess (2009), med visse unntak
- eller**
- *Jo Hov*. Innføring i prosess 1 og 2 (2010). Stoff som bare angår sivilprosessen, hører ikke med her.

Sivilprosess:

Jo Hov. Innføring i prosess 1 og 2 (2010). Stoff som bare angår straffeprosessen, hører ikke med her.

eller

Anne Robberstad: Sivilprosess (2009, 2. opplag 2010)

Sivilprosess

Fagbeskrivelse: Sivilprosessen omfatter reglene om domstolsbehandling av sivile saker.

Læringskrav: Det kreves god forståelse av nedenfor nevnte sivilprosessuelle hovedregler og prinsipper:

- partsprosessen, med vekt på reglene om kontradiksjon, partsinnsyn og partsdeltakelse samt partenes kontroll over saken.
- domstolenes organisering og sammensetning, med vekt på reglene om habilitet og uavhengighet.
- forberedelse og gjennomføring av domstolsbehandlingen, (disposisjonsprinsippet, forhandlingsprinsippet og fri bevisføring)
- domstolenes avgjørelser, herunder bevisvurdering, votering og begrunnelse.
- vilkårene for å ta en sak under realitetsbehandling, herunder reglene om søksmålgjenstand og rettslig interesse
- kumulasjon og partshjelp
- overprøving og rettskraft

Sivilprosess læringskrav forts.

- offentlighet i sivile saker
- sivilprosessuell metode, herunder internasjonale rettskilders betydning
- rettsgrunnlaget for de sivilprosessuelle hovedprinsippene

Det kreves kjennskap til reglene om

- alternativ tvisteløsning
- frister og forkynnelser
- oppfriskning
- midlertidig sikring
- saksomkostninger og fri rettshjelp

Strafferett

Tradisjonelt deles strafferetten inn i alminnelig del (generelle prinsipper) og spesiell del (de enkelte straffbare handlingene).

I faget legges hovedvekten på alminnelig strafferett, idet forutsetningen for å kunne fastlegge innholdet i de enkelte straffebud i stor utstrekning beror på anvendelsen av generelle prinsipper.

Strafferett – læringskrav

Alminnelig strafferett

Det kreves god forståelse av de særegne metodiske forhold og problemstillinger på strafferettens område, herunder ved tolking av straffebud. Det kreves videre god forståelse av ansvarslæren og reaksjonslæren. Det kreves at studentene har god forståelse av hovedvilkårene for straff, herunder

- (1) lovstridig handling,
- (2) fravær av straffrihetsgrunner,
- (3) subjektiv skyld, og
- (4) personlige forutsetninger for straff.

Strafferett

Alminnelig strafferett forts.:

I den alminnelige strafferett brukes tallrike eksempler fra den spesielle strafferett. Ved eksamen kan det bli gitt oppgaver som gjelder andre straffebed enn de som omfattes av læringskravene i spesiell strafferett.

Det kreves kjennskap til teorier om straffens formål, begrunnelser og virkninger, fullbyrdelseslæren og til straffelovgivningens virkeområde i tid og rom.

Strafferett

Læringskrav **spesiell strafferett:**

Det kreves god forståelse av følgende straffebud:

Strl. §§ 162, 192, 195 og 196, 228, 229, 233,
239, 255, 257, 267, 276 a-c, og 317.

Strafferett litteratur

Alminnelig strafferett:

Andenæs, Johs: Alminnelig strafferett (5. utgave ved Matningsdal og Rieber-Mohn, 2004). Utvalgte deler

eller

Eskeland, Ståle: Strafferett (2006). Utvalgte deler

Spesiell strafferett:

Johs. Andenæs v/ Kjell V. Andorsen: Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene, 2008. Utvalgte deler

Straffeprosess

Straffeprosessen omfatter reglene for hvordan straffbare handlinger skal etterforskes og hvordan saker om straff skal behandles.

Læringskrav – kreves god forståelse av:

- Straffeprosessuell metode med vekt på internasjonale rettskilders betydning og integrering i straffeprosessen -- spesielt av sentrale EMD-dommer og hvordan de skal analyseres i engelsk originaltekst.
- Grunnsetningen om “fair trial” i EMK art 6 for behandlingen av straffesaker og hvordan denne sikres ved følgende prosessuelle hovedprinsipper:
- prinsippet om upartisk anklage og forfølgning, påtalemyndighetens oppbygning og kompetanse
- sannhetsgrunnsetningen, med prinsippet om grundig undersøkelse, fri bevisføring, umiddelbarhet, muntlighet, fri bevisvurdering og prinsippet om at rimelig tvil skal komme tiltalte til gode

Straffeprosess læringskrav forts.

- prinsippet om human forfølgning og adgangen til bruk av maktmidler i straffeforfølgningen, prinsippet om at alle skal anses uskyldige inntil det motsatte er bevist, samt forbudet mot tvungen selvinkriminering
- prinsippet om kontradiksjon og partsprosess, herunder reglene om siktede og forsvareren samt prinsippet om “favor defensionis”, samt hovedreglene om fornærmedes (ofrenes) rettsstilling og bistandsadvokatens oppgaver.
- prinsippet om at krav om straff skal avgjøres ved dom, med reglene om domstolenes organisering/sammensetning/folkelig deltakelse.
- prinsippet om overprøving, gjenopptakelse og endelig avgjørelse innen rimelig tid samt forbudet mot gjentatt straffeforfølgning
- offentlighetsprinsippet